

УДК 398.911

JEL G22

DOI 10.32782/2786-8273/2024-5-7

Голуб Н.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2238-1986>

Natlilia Golub

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

PERSONAL INSURANCE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Анотація. У статті проаналізовано дискусійні питання щодо особистого страхування. Особисте страхування стає невід'ємною частиною діяльності, своєрідним механізмом підтримки економічної рівноваги. Метою роботи є виявлення сучасних проблем щодо особистого страхування та обґрунтування перспектив розвитку страхового ринку України особистого страхування. Розглянуто економічне визначення поняття «особисте страхування» та його об'єкти. Особисте страхування є однією із галузей страхування, яке дозволяє компенсувати шкоду, заподіяну здоров'ю, або отримати матеріальну компенсацію витрат в неоправданих випадках. З'ясовано чинники які негативно впливають на особисте страхування. Основними з яких є недорозвиненість економіки в цілому, низький рівень довіри споживачів, обмежений доступ до фінансових послуг в регіонах, зниження рівня страхових виплат компаніями, невиконання деякими страховиками своїх зобов'язань, нестійкість національної валюти, інфляція та політична нестабільність. Визначено підходи практичного та теоретичного характеру щодо вирішення із особистого страхування.

Ключові слова: особисте страхування, страхування, працездатність, нещасні випадки, здоров'я, життя.

Abstract. Introduction. The field of personal insurance becomes an integral part of activity, a kind of mechanism for maintaining economic balance in the country and acquires strategic importance for the strengthening and development of the national economy, is an objectively necessary element of the market economy, which provides reliable protection of insured persons in the event of adverse events. **Purpose** to consider the concept of personal insurance and its objects in the article. Determine the factors that affect personal insurance and ways to solve them. **Methods.** The methodological basis of the research was based on the fundamental concepts outlined in the publications of scientists on personal insurance. Such scientific methods and techniques as analysis, synthesis, deduction and induction, system-structural method were used. **Results.** Personal insurance is an independent branch of insurance activity, in which the property interests of citizens related to health, life and pension provision are the objects. All types of personal insurance are important. Personal insurance is, first of all, an investment tool that has considerable popularity, in Ukraine life insurance has not yet become an effective means of developing the financial market. The main problems that hold back the development of the insurance market in Ukraine can be identified: the imperfection of the legislative framework; underdevelopment of the economy as a whole; low level of consumer confidence; financial ignorance; imperfect legislation. **Conclusion.** Therefore, personal insurance is an important financial instrument of the economy, which allows maintaining the achieved level of material well-being of citizens, participates in the process of formation of internal investment resources, which contributes to the solution of state social problems. The introduction of innovative approaches to the insurance business, improvement of the activity of insurance mediation and strengthening of its control, activation of the use of microinsurance opportunities for the poor (the share of which is quite significant) will also contribute to state support of socially significant types of insurance services.

Keywords: personal insurance, insurance, disability, accident, health, life.

Постановка проблеми. Особисте страхування дозволяє компенсувати шкоду, заподіяну здоров'ю, або отримати матеріальну компенсацію витрат в неоправданих випадках. Захворювання і травми, на жаль, зустрічаються досить часто – на транспорті, на виробництві і навіть у побуті.

Турбота про своє здоров'я та фінансове благополуччя сім'ї – це сучасний підхід, який просувають прогресивні роботодавці та використовують страхові продукти, щоб захистити своїх співробітників як від рутинних витрат на здоров'я, так і від катастрофічних подій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особисте страхування як і інші економічні категорії мають ряд проблемних питань які розкриваються у працях вітчизняних науковців.

У праці Курячої Н.В. зазначено, що послуги з особистого страхування не користуюся високим попитом серед українців, через низку чинників, що негативно вплинули на ключові ринкові показники [3].

Сокирко О.С у праці зазначає, що для розвитку особистого страхування необхідно звернути увагу на страховий ринок, який активно гальмується застарілим законодавством, неефективними та вибірковими правилами державного регулювання даної сфери, що безпосередньо стосується й особистого страхування. Після цього Україні необхідно активно розвивати особисте страхування для його ефективного використання в житті людей, що призведе до фінансової стабільності населення, а отже, й до підвищення їхнього добробуту [5].

Мета статті. Розглянути поняття особисте страхування та його об'єкти. Визначити чинники які впливають на особисте страхування та шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страхування як система економічних відносин характеризується багатьма специфічними поняттями, має справу з масовими та неоднорідними явищами, охоплює різноманітні об'єкти та суб'єкти, стосовно яких здійснюється страховий захист [4 с. 26].

Виходячи із загальних характеристик об'єктів страхування в ринкових умовах світовий досвід формує галузі. Відповідно до статті 198 Закону України «Про страхування» [2] предметом договору страхування є передача страхувальником за плату ризику, пов'язаного з об'єктом страхування, страховику на умовах, визначених договором страхування або законодавством України. Об'єктом страхування можуть бути:

- життя, здоров'я, працездатність та/або пенсійне забезпечення;
- майно на праві володіння, користування і розпорядження та/або можливі збитки чи витрати;
- відповідальність за заподіяну шкоду особі або її майну.

Особисте страхування – це галузь страхування, що забезпечує захист майнових інтересів громадян, пов'язаних з імовірністю настання смерті, втрати здоров'я, а також із прагненням громадян мати заощадження [1, с. 145].

Даний вид страхування пов'язане, як правило, з удосконаленням умовної страхової суми, яка наближено показує збиток, що його може завдати страховий випадок.

Проблеми особистого страхування можуть бути різноманітними і залежать від багатьох факторів, включаючи економічні умови, законодавство, довіру населення до страхових компаній та рівень їхньої фінансової грамотності. Ось деякі з ключових проблем, з якими стикається особисте страхування:

- недовіра до страхових компаній – це може бути пов'язано з минулими випадками банкрутства страховиків, внаслідок чого люди втратили свої вкладення;
- економічна нестабільність – для багатьох людей страхові внески є додатковим фінансовим навантаженням, яке вони не можуть собі дозволити;
- недостатня фінансова обізнаність – більшість громадян не знайомі з усіма аспектами страхування, що ускладнює прийняття обґрунтованих рішень;
- недосконале законодавство – поточні податкові умови можуть відлякувати потенційних клієнтів, а не стимулювати попит;
- соціальні проблеми – висока захворюваність, пандемія, та інші соціальні чинники можуть збільшувати ризики для страховиків і впливати на вартість страхових полісів.

Найпопулярнішими видами особистого страхування в Україні є:

До галузі особистого страхування належать три підгалузі:

- страхування від нещасних випадків;
- медичне страхування;
- страхування життя [1, с. 145].

Ці види страхування надають фінансовий захист в різних життєвих ситуаціях і є важливою частиною фінансового планування. При настанні нещасних випадках і раптових захворюваннях зазвичай призводять до виникнення як правило до фінансових витрат.

За формами проведення особисте страхування буває обов'язкове і добровільне. До обов'язкового страхування відноситься страхування пасажирів, страхова сума включається в ціну квитка. Також обов'язковому страхуванню підлягають всі водіїв на транспорті.

Добровільне особисте страхування має кілька видів. Добровільне медичне страхування передбачає організацію і оплату медичних послуг у разі захворювання або травми.

За термінами страхування це може бути страхування до 1 року, страхування до 5 років та страхування до 15 років.

В особистому страхуванні існують наступні страхові ризики: смерть страхувальника (застрахованого), постійна або тимчасова втрата працездатності, закінчення активної трудової діяльності страхувальником (застрахованим) у зв'язку з виходом на пенсію, дожиття страхувальника (застрахованого) до закінчення строку страхування. Особисте страхування є доповненням до соціального страхування та забезпечення, підвищуючи ступінь страхового захисту громадян за настання в їхньому житті несприятливих подій, а також виконує функцію нагромадження для населення [6 с. 60].

Висновки. Особисте страхування – галузь страхування, яка являє собою форму захисту від ризиків, які загрожують життю людини, її здоров'ю і працездатності. Серед основних проблем, які стримують розвиток особистого страхування в Україні можна відзначити такі, як недосконалість законодавчої бази, недорозвиненість економіки в цілому, низький рівень довіри споживачів та інші причини, що лежать у площині тіньової економіки.

Для вирішення цих проблем потрібно комплексне реформування, яке включає покращення регуляторного середовища, збільшення фінансової грамотності населення, зміцнення довіри до страхового сектору, та розробку нових страхових продуктів, які відповідають потребам споживачів.

Для вирішення проблем із особистим страхуванням в Україні пропонуються підходи засновані на поточних дослідженнях та практиках:

- поліпшення державного регулювання – посилення страхового нагляду та передачу частини регулюючих функцій на рівень суб'єктів країни та організацій;
- підвищення фінансової грамотності – освітні програми та інформаційні кампанії можуть допомогти громадянам краще розуміти страхові продукти та їх значення;
- реформування системи соцстрахування – може включати скорочення кількості неофіційно працюючих громадян та перенесення додаткового (нестрахового) фінансового навантаження на інші системи соціальної допомоги;
- розвиток довгострокових страхових продуктів – стимулювання створення та пропозиції страхових продуктів, орієнтованих на довгострокове інвестування та накопичення;
- цифровізація страхування – впровадження цифрових технологій для спрощення процесів та покращення взаємодії зі страхувальниками.

Ці заходи можуть допомогти покращити ситуацію з особистим страхуванням, зробити його більш доступним та зрозумілим для громадян, а також підвищити довіру до страхових компаній.

Бібліографічний список:

1. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020, 350 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/76863/1/Zhuravka_strakhuvannia.pdf (дата звернення: 29.04.2024).
2. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 30.04.2024).
3. Куряча Н.В. Сучасний стан розвитку ринку особистого страхування в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 50. С. 249–253. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/43.pdf
4. Мельник Т.А., Сибірцев В.В. Страхування: навчальний посібник. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022, 307 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/80338856-01e5-4c63-bab1-57c0afa921f1/content> (дата звернення: 29.04.2024).
5. Сокирко О.С. Розвиток особистого страхування в Україні в умовах COVID-19. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. Випуск 2 (29). С. 127–134 URL:<http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/6742/1/Sokyrko.pdf> (дата звернення: 29.04.2024).
6. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021, 328 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39294/1/O_Sosnovska_NP_Strahovanie_2021_FITU.pdf (дата звернення: 29.04.2024).

References:

1. Zhuravka O.S., Bukhtiarova A.H., Pakhnenko O.M. (2020). Strakhuvannia: navchalnyi posibnyk [Insurance: a study guide]. Sumy: Sumskiy derzhavnyi universytet, 350 p. Available at: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/76863/1/Zhuravka_strakhuvannia.pdf (accessed April 29, 2024). (in Ukrainian)
2. Pro strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 18.11.2021 r. № 1909-IX / Verkhovna Rada Ukrainy Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (accessed April 29, 2024). (in Ukrainian)
3. Kuriacha N.V. (2020) Suchasnyi stan rozvytku rynku osobystoho strakhuvannia v Ukraini [The current state of development of the personal insurance market in Ukraine.]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, vol. 50, pp. 249–253 Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/43.pdf (accessed April 29, 2024). (in Ukrainian)
4. Melnyk T.A., Sybirtsev V.V. (2022). Strakhuvannia : navchalnyi posibnyk [Insurance: a study guide]. Kropyvnytskyi: PP «Eksklyuzyv System», 307 p. Available at: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/80338856-01e5-4c63-bab1-57c0afa921f1/content> (accessed April 29, 2024). (in Ukrainian)
5. Sokyrko O.S. (2021). Rozvytok osobystoho strakhuvannia v Ukraini v umovakh COVID-19 [Development of personal insurance in Ukraine under the conditions of COVID-19]. *Shhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, vol. 2 (29), pp. 127–134. Available at: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/6742/1/Sokyrko.pdf> (accessed April 29, 2024). (in Ukrainian)
6. Sosnovska O.O. (2021). Strakhuvannia: navchalnyi posibnyk [Insurance: a study guide]. K.: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 328 p. Available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39294/1/O_Sosnovska_NP_Strahovanie_2021_FITU.pdf (accessed April 29, 2024). (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 1.05.2024